

Mødet i Nykjøbing p. F.

Naar der tidligere har været afholdt kirkehistoriske Møder i Laaland-Falster Stift, har Maribo været Samlings-

stedet. Denne Gang blev det Nykjøbing, Valget faldt paa, og Mødet holdtes den 29. August i Kirken sammesteds, der paa flere Maader minder om Fortiden. En talrig Skare Tilhørere fra Land og By havde indfundet sig. Efter at Dr. H. F. Rørdam paa Selskabets Vegne havde indledet Mødet med en Forklaring af dets Hensigt, og meddelt, at Provst L. Koch, der havde lovet at tale, ved Sygdom var forhindret, gav han Ordet til Arkitekt V. Koch, der holdt et kunsthistorisk Foredrag, af hvilket der nogle Dage efter læstes følgende Referat i Laaland-Falsters Stiftstidende:

»Efter nogle indledende Bemærkninger, der navnlig gik ud paa at fastslaa, at man i Bygningskunsten kan se en Afspejling af og et Udtryk for de skiftende Tiders Aandsliv, gav Taleren en Oversigt over Kirkebygningskunstens Udvikling og dens historiske Forudsætninger og dvælede derefter noget udførligere ved den senere Middelalders Arkitektur.

De ældste kristne Forsamlingshuse, som opførtes fra 4de Aarhundrede, da Kristenforfølgelserne ophørte, kaldes for Basilikaer. Basilika betyder en kongelig Hal, men har i Rom sandsynligvis været Betegnelse for en Hal i Almindelighed. Deres Forbillede maa søges i hedenske Bygningsformer, saavel hvad hele Anlægget angaar som for Enkeltformernes Vedkommende. De bestaar hovedsagelig af 3 Dele: Et Midtskib med 2 eller 4 Sideskibe, der var Menighedens Plads, et Tværskib, hvor Alteret var opstillet, medens dets Anvendelse iøvrigt er mindre klar, og en halvcirkelformet Nische, bestemt for Præsteskabet. Hovedformen blev altsaa et latinsk T. Den oldkristne Kunst naaede ikke nogen egentlig Selvstændighed, dens største Betydning maa søges deri, at den fastslog Hovedtypen for Plananlægget af alle senere Tiders kristelige Forsamlingsbygninger.

Den antike Kunst var paa denne Tid ligesom hele den antike Kultur i stærk Synken; og Romerstaten var svækket

udadtil og indadtil; den var som et raaddent Træ, der maatte falde for den første Storm, og blev derfor et let Bytte for de fremadtrængende nordeuropæiske Folkeslag. Det var denne Tidsalder, om hvilken en Historieskriver siger, at Folket ikke kunde taale Sygdommen, ejheller Lægemidlet imod den. Derfor kunde end ikke Kristendommen redde Romerriget, og dets Kultur gik under i Folkevandringerne Bølger. I hele denne Tid fra det 5te Aarhundrede til det 8de, da Carl den Stores Geni bragte nogen Orden i dette Kaos, se vi ogsaa, at Kunsten i Vesteuropa blev mere og mere ubehjælsom. De antike Traditioner gik tabt, og noget Nyt kunde ikke arbejde sig frem. Kun i det østromerske Rige, der ikke bukkede under for Barbarerne, havde Kunsten bedre Tider; det var her, at den saakaldte byzantinske Stil, hvis Hovedværk er Sofiakirken i Konstantinopel, udviklede sig paa Grundlag af Antiken, den yndede især centraliserende Plananlæg for sine Kirkebygninger. Ligesom Aandslivet i Byzant (det gamle Navn for Konstantinopel) forfaldt Stilen til Stivhed og konventionelt Pedanteri.

Den nye vesteuropæiske Bygningsstil, der kan regnes at tage sin Begyndelse med Carl den Stores Tid (8de Aarh.), var i Begyndelsen famlende og usikker, laanende sig frem hos Antiken og den byzantinske Kunst, mest hos den første, men antog snart en ejendommelig Karakter, der var i Overensstemmelse med de nye Folskeslags Ejendommeligheder og kom til at staa i et inderligt Forhold til Kristendommen. Det er denne Stil, man har kaldt den romanske eller med et mindre heldigt Navn Rundbuestilen. Hovedformen for dens Kirkebygninger er det latinske Kors (Korset med 3 korte og en lang Arm, det græske Kors har 4 lige lange Arme), der fremkom ved, at man mellem Tværskibet og Nischen i Basilikaen indskjød et Led (Koret), der blev det nu talrigere Præsteskabs Plads, medens Alteret henhættedes i Nischen. Denne Form frembød fra et kunstnerisk

Standpunkt store Fordele, og er siden den Tid bibeholdt som Hovedtype for den vesteuropæiske Kirkes Bygninger.

Efter Carl den Stores Død kom igjen urolige, forvirrede Tider; først i det 11te Aarhundrede begyndte Tilstanden atter at bedre sig.

Det var en lang, mørk Tid, Europa havde havt at gjennemgaa, og for en overfladisk Betragtning kunde det se ud, som hele den ældre Middelalder kun var en fortsat Hæmmelse og Tilbagegang i Udvikling og Fremskridt. Denne Tid var imidlertid en historisk Nødvendighed og kan sammenlignes med de 40 Aar, som Israelitterne maatte vandre i Ørkenen, før de kunde komme til det forjættede Land. Ligesom disse skulde glemme Ægypternes Kjødgryder, renses fra de fordærlige Paavirkninger af det hedenske Land, saaledes var det nødvendigt, at den romerske Kultur, der var saa nøje knyttet til Romerfolkets uhyre sædelige Fordærvelse, saa godt som helt maatte udslettes af Jorden og glemmes, før noget Nyt kunde komme frem. Og naar man erindrede, til hvilken Højde den virkelige beundringsværdige romerske Kultur var naaet, og hvorvidt den var udbredt, da vilde man forstaa, at der maatte gaa Aarhundreder hen, før den kunde gaa blot nogenlunde i Glemmebogen. Endnu i det 10de Aarhundrede var Alt i Forvirring og Opløsning, og det kom til at staa for den følgende Tid som »det mørke Aarhundrede«. Det var fuldt af indre Fejder, Pest og Hungersnød; Statsmagten var svækket af Lensvæsenet, og Folket led under Overklassens Tryk; Pavemagten var dybt sunken, Bisperne i Afhængighed af Kongerne.

Det var en Reform af Munkevæsenet, der udgik fra det franske Kloster Cluny, stiftet 910, der bragte Fremskridtet, opflammede Troesiveren, og Kirken blev nu det Fristed, hvortil man søgte, træt af Jordelivets Elendighed. En strængere Tugt gennemførtes i hele Resten i det 11te Aarh. og den fik atter Magt til at forbedre de verdslige Tilstande. Paa denne Tid er det den bekjendte *treuga dei*, Guds

Vaabenstilstand, der paabød almindelig Vaabenhvile hver Uge fra Onsdag eller Torsdag Aften til Mandag Morgen, blev sat igjennem af Kirken.

Da Aaret 1000 forløb uden nogen Dommedag, som man almindelig ventede skulde indtræffe i dette Aar, synes ogsaa dette at have bidraget til, at Folkene atter aandede friere op; dog er denne Frygts historiske Betydning tidligere bleven overdreven; Kirken har altid ivret imod den.

Kirken sad dengang inde med alt, hvad der rørte sig af aandeligt Liv, og det var ogsaa den, der gik i Spidsen ved Bygningskunstens Gjenoplivelse, ikke blot saaledes, at der væsentlig kun blev opført kirkelige Bygninger, nej Præster og Munke vare selv Bygmestre, ja deltog undertiden i selve Bygningsarbejderne.

Taleren henviste til de smukke Typer paa romansk Bygningskunst, som vi her i Landet eje i Ribe, Viborg og Lunds Domkirke og i en stor Mængde mindre Kirker. Her paa Falster er den interessante Stubbekjøbing Kirke den betydeligste fra denne Tid (omkring 1200).

Det er Kirkens milde patriarkalske Alvor og Værdighed og Folkenes naive omend raa Umiddelbarhed, der giver den ældre Middelalders Kunst sit Præg og gjør den romanske Kirkebygningskunst saa tilstrækkende. Den er ofte ubehjælpssom i sin Konstruktion og raa i Enkelthedernes Udførelse, men aldrig konventionel eller karakterløs. Den har frembragt herlige Værker i stort Antal, som ere et fuldt Udtryk for sin Tids kristelige Liv og paa deres Vis staa uovertrufne: men Middelalderen havde endnu langt fra gjennemløbet sin Udvikling, og det skulde være forbeholdt den at skabe en anden fra den foregaaende grundforskjellig Stil, den saakaldte gothiske.

Den nye Tid, af hvilken denne fremgik, gryede i Frankrig allerede ved Aaret 1100.

Det var som Europas unge Folkeslag ved den Tid begyndte at ryste Barnet af Ærmet og vaagne til Selvbevidsthed med Frihed og Skabertrang og ideelle Længsler,

og det nye Liv gav sig Udtryk paa mange Omraader. Man kan saaledes nævne: Korstogene, med deres uhyre Selvopoffrelse og den religiøse Begejstring, der var deres Forudsætning (det første Korstog begyndte 1096); Riddervæsenet med sine høje Idealer; den sværmeriske Mariadyrkelse, der i Forbindelse med Ærbødigheden for Kvindet kjønnet hævede sig til en hellig ujordisk Elskov; Heltesangene og de glødende Troubadoursange, der bragte Modersmaalet i Agt og Ære. Ved Siden heraf staar Kirkens voxende Lærdom, Magt og Indflydelse og Folkenes bedrede Kaar, frembragte ved Kongernes tiltagende Magt, Svækkelsen af Lensvæsenet, Handelens Opblomstring og Byernes Selvstændighed.

Tiden var kommen i en umaadelig Bevægelse; det var som en Foraarstid, hvor alle Knopper bryde, og alle Safter gjære, hvor Blomster og Ukrudt, gavnlige Væxter og Giftplanter vælde frem Side om Side. Der var maaske noget af en feberagtig Opblussen ved alt dette, men i Hovedsagen kan man sige, at det var Europas Ungdomstid, og at det var Ungdommens brusende Blod og dens ideale Længsler, der uimodstaaelig manede til Digt og Daad. I Aarhundreder havde Aandslivet jo slumret eller var holdt nede af Kirkens Myndighed, nu kunde det røre sig frit, og efter saa længe at have ligget brak, brød det frem med en Frodighed uden Lige, der naturnødvendigt maatte føre til Stordaad.

Det var dog ikke lutter Godt og Ædelt, Tiden frembragte. Dyder og Laster stode mod hinanden med en paafaldende Skarphed, kun Dorskhed og Sløvhed synes at have været ukjendte i disse Tider.

Som Exempel paa hvor blandede de Bevæggrunde, der tilskyndede til Korstogene, vare, kan anføres et tysk Ridderdigt, der af de Riddere, der ledsagede Hertugen af Sachsen til det hellige Land, lader En drage ud af Eventyrlyst, en Anden for at turnere, en Tredie for at se Verden, en Fjerde sin Elskede til Ære, en Femte for at tjene Gud, en Sjette for at lide for Guds Skyld, en Syvende for at undfly

Fattigdom, en Ottende for Tidsfordriv og en Niende af Ærgjerrighed. Men man maa bedømme en Tid efter det Bedste, den frembringer, og denne har været rig paa Idealitet, og som ingen anden har den besiddet Ungdommens Evne til at rives hen og begejstres. Egentlig er det dog Frihedstrangen, der her som altid, naar en stor Bevægelse gaaer hen over Folkene, er den vigtigste bevægende Kraft. Det er endnu ikke saa meget politisk Frihed eller Handle-, Troes- og Tankefrihed, der tilstræbes, skjønt Forandringer i denne Retning allerede skyde frem. Det er heller ikke Frihed for Kjødet, men en Frigjørelse fra Kjødet, som er Tidens Maal, det er Længslen efter ved et asketisk Liv at hæve sig over den besmittede Jord, der er det Centrale i Middelalderens ideale Stræben. Det var det Forbillede, som Munkene havde givet, der blev grebet af en saadan Begejstring af alle Kristne, at intet Offer syntes for stort, naar det gjaldt at tjene Gud og Kirken. Derfor kunde denne sende Hundrede Tusinder i Døden i Kamp for den hellige Grav, og derfor kunde den opnaa næsten ubegrænsede Offre, naar det gjaldt at bygge Kirker og Klostre til Guds og Kirkens Ære.

Saaledes var den Jordbund, hvorfra den pragtfulde Blomst, den gothiske Kirkebygning skjød frem.

Betragte vi nu en gothisk Kirke, som f. Ex. Domkirkerne i Beauvais eller Amiens, da vil det strax være paafaldende, hvorledes al Vægt er lagt paa at udtrykke det Opadstræbende, det, der løfter Tanken fra Jorden til Himlen. Den romanske Kirke med sin rolige, alvorsfulde Fred egnede sig ret for dyb og stille Andagt. Her under disse højtspændte Hvælvinger er der ikke Fred at finde i den Forstand, her drages Tanken næsten med Magt mod det Høje, her maa bedes brændende Bønner eller høres brusende Orgelklang. Hele Indtrykket er uendelig forskjelligt, og ligesaa stor er Forskjellen mellem Konstruktion, Enkeltheder og Proportioner i de 2 Stilarters Bygninger.

Taleren gav nu en nærmere Beskrivelse af den gothiske Kirkes Plananlæg og Konstruktion. Hovedforskjellen fra den romanske Arkitektur er den, at dennes samlede Murmasser i Gothiken er opløst i et System af Piller, Ribber og Nerver, hvor Alt paa det nøjeste er beregnet paa netop at have den Størrelse og Form, der passer bedst for Konstruktionen, saa der intet Sted er for Meget og intet Sted for Lidt. Hvælvingerne ere Endemaalet for hele Konstruktionen; de vare et Billede paa den høje frie Himmel, og jo højere de kunde løftes over Jorden, desbedre; alt det Øvrige havde kun det Formaal at bære disse. Men for at faae de højtspændte Hvælvinger til at staa (de opførtes til en Højde af indtil 150 Fod) maatte de afstives, og dette førte til en i æstetisk Henseende lidet heldig Konstruktion, idet man støttede Hvælvingerne ved luftige Buer (Stræbebuer), der over Sideskibenes Tag kastedes fra disses Piller op mod Højkirkens. Det endte med at blive et uhyre Apparat, der udvendig fra seet blev en forvirret Mangfoldighed af Buer og Piller, der næsten skjulte Bygningens Kjærne.

Det er kun ved en gennemført Anvendelse af Ligevægtslovene, at disse Bygninger have kunnet opføres. Deres største Fortrin er den logiske Klarhed i deres Konstruktion, og den umaadelige Energi, hvormed deres Idee er udtrykt. Al Dekoration er indordnet under og betinget af Konstruktionen og kun en organisk Udformning af denne; derved bliver hele Bygningen i fuldeste Maal til en Organisme, hvor Intet er blot til Pynt; saa logisk en Arkitektur havde Verden ikke seet siden Antikens Dage.

Man har kaldet den gothiske Stil for Spidsbuestilen, som Modsætning til den romanske eller Rundbuestilen. Ganske vist har Gothiken anvendt Spidsbuen som konstruktivt Element paa en enestaaende Maade, og ganske vist er den uundværlig for den af konstruktive Grunde, dog er det ensidigt og urigtigt at sige, at Stilen væsentligt er

bestemt ved den spidse Bue. Det er dens hele konstruktive Tendents, der er dens væsentligste Særkjende.

Det er et umaadeligt Antal nye Kirker, der opførtes i dette Tidsrum, og mange af de ældre romanske Kirker maatte vige Pladsen, dels fordi de bleve for smaa og ikke svarede til Tidens Krav, dels blot som Offre for den umaadelige Byggelyst, der var Tiden egen, og som fordrede Kirkebygninger i nye Stilformer. Utrolige Summer anvendtes, Nôtre Dame i Paris kostede saaledes c. 70 Mill. Franks.

Det var Frankrig, der gik i Spidsen for Udviklingen hele den senere Middelalder. Det var her, at Klosterreformen begyndte, heraf udgik de første Korstog, Riddertiden tog sit Udspring her ligesom Turneringer. Troubadour- og Heltedigtning udgik fra Frankrig. Det var ogsaa dette Land, der frembragte den gothiske Stil. I lang Tid mente Tyskerne at kunne tilegne sig Æren for denne; men det er nu almindelig anerkjendt, at den tilkommer det nordøstlige Frankrig, og det er kun der, man kan studere den i sin Udvikling.

Allerede 1140, netop samme Aar som en af vore ældste romanske Granitlandsbykirker (Gjellerup) er opført, grundlagdes det i hele sin Konstruktion gothiske Kor i St. Denis ved Paris af Abbed Suger, og fra da af gik Udviklingen i en rivende Fart fremad, saa at den, da den i Begyndelsen af det 13de Aarhundrede naaede til Tyskland og de andre omgivende Lande, allerede var nær ved sin fulde Udvikling. Til nogle Egne af Tyskland kom den dog endnu senere, og til nogle Egne af Frankrig trængte den slet ikke frem, Provence (med en enkelt Undtagelse) og Auvergne. Heller ikke Spanien og navnlig ikke Italien kunde ret faae Smag for Gothiken, og det er fra Italien, at den har modtaget sit lidet betegnende Navn som et Haansord til Betegnelse af dens formentlig barbariske Herkomst. I sin første Udvikling bibeholdt Gothiken romanske Enkeltheder, men befriede sig snart fuldstændig fra dem; den blandede Stilart,

der derved fremkom, er bleven kaldt Overgangsstilen (hos os Roskilde Domkirke).

De ædleste gothiske Bygningsværker findes i Frankrig, de mest konsekvent gennemførte i Tyskland. Dette Land greb den nye Stilform med Begjærlighed og satte den strax i fuldstændigt System, hvorved den blev tørrere, schematisk og mere skolemæssig. Det var en Overdrivelse af det, der var dens største Fortrin. Ogsaa andre Steder, selv i Frankrig, udartede Stilen efter det 13de Aarhundrede, som Violet le Duc siger: »Ræsonnementet dræbte Indbildningskraften, Logiken Poesien.« Stilens første endnu ikke konsekvent gennemførte Forsøg ere egentlig de bedste, i ethvert Fald de interessanteste, og Principets fuldstændige Gjennemførelse betegner ogsaa Udgangspunktet for Tilbagegangens tørre Schematisering.

De store Fordringer til Konstruktion og Beregning, som stilledes til den gothiske Bygningskunst, medførte naturligt, at Ledelsen af Byggearbejderne gik over fra Gejstlighedens til Lægmands Hænder; disse sammensluttede sig til en Art laugsmæssige Skoler (Bauhütten), der befordrede Tilbagegangen fra stræbende Kunst til laugsmæssig Routine, ligesom de havde muliggjort den hurtige Udvikling. Det gik her som altid, Smagen fordærvedes, alt som Virtuositeten udvikledes, et dekorativt Spil med kunstige og outrerede Former afløste den tidligere Ro og Klarhed, og da en ny Smag med Renaissance fra Italien bredte sig ud over Europa, var Gothiken fuldstændig udlevet og dødsdømt.

En nyere Forfatter (Erslev) har kaldet Tiden fra 12te—13de Aarhundrede Middelalderens Storhedstid og med god Grund. Man kan indvende, at den ødslede sin Kraft paa Opgaver, der gave lidet eller intet praktisk Udbytte, men som Manden ikke vilde have undværet sin Ynglingealder, selv om den har været anvendt paa uproduktiv Maade til at hige efter ideale Maal, saaledes kan Europa med Glæde se tilbage paa denne skønne Tid, hvor den største Kraft

sattes ind paa Opgaver, ved hvis Løsning der ikke kunde vindes hverken Gods eller Magt, men kun en ren sjælelig Tilfredsstillelse. Som Minder og Vidner om denne Tid staa endnu de herlige gothiske Kirke.

Medens det øvrige Europa løftedes under det mærkelige aandelige Opsving, som i det 13de—14de Aarhundrede kom til sin fuldeste Udvikling og skjød saa skjøn en Blomst som den gothiske Bygningskunst, var det i Danmark en sørgelig Tid, hvis Mørke synes saameget tættere ved Siden af det straalende Lys, som samtidig skinnede over det øvrige Europa. Efter Valdemar Sejrs Død 1241 lider Danmark af ydre og indre uheldige Forhold, og disse i Forbindelse med en Række udygtige Konger forene sig om at frembringe en Tilstand, der varede i omtrent halvandet Hundrede Aar og bragte Danmark til Undergangens Rand. Der var i denne Tid næppe et Fredsaar; indre Kamp mellem Konge, Adel og Gejstlighed, Undertrykkelse af Borgere og Bønder, Oprør med Kongemord og Forræderi afløstes af Krige med saa godt som alle Naboer, medens Indblanding af fremmede Fyrster og Hansestæderne i Landets Anliggender, skjæbnsvangre Misgreb, som Landets Udstykning i Len, Hungersnød og Pest bragte Ulykke paa Ulykke.

Man skulde undre sig over, at saadanne Tider i det hele kunde frembringe Nogetsomhelst udover det Nødvendigste, og naar vi se, at en saa anseelig Kirke som St. Peder i Malmø paabegyndtes 1319, samme Aar som Erik Menved døde, da maa man forbauses over, at man under saa urolige Tider kunde fatte og gennemføre en saa stor Byggeplan, og det er ogsaa kun forklarligt ved, at man erindrer, hvor store Midler Gejstligheden sad inde med, og som den havde forstaaet at bevare midt under Landets Nød.

Vore gothiske Kirker ere saa godt som udelukkende opførte af store, røde eller gule Teglsten, med sparsom Anvendelse af Glassur. Paa Grund af det mindre fine og stærke Materiale mangle de Størstedelen af de nys

skildrede store gothiske Stenkirkers særegne Egenskaber, og der bliver derved mindre Forskjel paa den romanske og gothiske Kunst her end andetsteds; det synes ogsaa, som om Gejstligheden er vedbleven at lede Kirkernes Opførelse uden Benyttelse af læge Bygmestre.

Paa den anden Side har det grove Materiale bevaret mod den udartede Stengothiks smaalige og tørre Udformninger.

En stor Del gothiske Kjøbstadskirker ere nu forsvundne, navnlig af Klosterkirkerne; af de endnu bevarede ere Størstedelen treskibede Kirker uden Tværskib og med polygonalt Kor. St. Knuds Kirke i Odense har dog lige Korslutning, og Maribo Klosterkirke, der som Birgittinerkirke har flere særlige Forhold og har Koret vendt mod Vest med et lille Taarn som Afslutning. Den er en Hallekirke (d. v. s., at alle 3 Skibe ere omtrent lige høje), en Kirkeform, der er kommen til os fra Nordtyskland, hvor den har været almindelig anvendt netop blandt Murstenskirkerne, men hvor den ikke, som man tidligere har ment, er opstaaet. Den træffes saaledes i ældre Kirker meget hyppig i Syd- og Mellemfrankrig og i Norditalien. Mariager, vor anden Birgittinerkirke, har havt lignende Anordning som Maribo, men er nu tildels nedreven. De øvrige treskibede Kirker have et højt Midtskib, som enten rager op over eller er forenet ved et fælles Tag med 2 lavere Sideskibe. Malmøs St. Peders Kirke, den 1807 nedbrændte Frue Kirke i Kjøbenhavn, St. Knuds Kirke i Odense og den for Størsteparten gothiske St. Clemens Kirke i Aarhus ere vore anseeligste Monumenter fra denne Tid. Af de øvrige Kjøbstadskirker er det især Franciskaner-, Dominikaner- og Helligaandsklosterkirker, der nu benyttes som Sognekirker; saadanne findes i Viborg, Aarhus, Ribe, Horsens, Randers, Odense, Faaborg, Næstved, Helsingør og Nykjøbing paa Falster.

Medens de fleste af vore Kjøbstadskirker ere gothiske, ere den langt overvejende Del af Landsbykirkerne fra den romanske Tid; men ved et meget stort Antal af dem findes

gothiske Tilbygninger og Omdannelser; saaledes ere de allerfleste Kirketaarne paa Landet fra den gothiske Tid, ligeledes Vaabenhusene og Sakristierne og de senere indbyggede Hvælvinger.

Nogen betydelig Selvstændighed i Stilen kan man imidlertid ikke vente at finde her i Landet; det er saa godt som udelukkende Forbilleder fra Nordtyskland, der ere naaede til os. I St. Knuds Kirkes lige Afslutning mod Øst har man dog ment at finde engelsk Paavirkning.

Udsmykningen har været forholdsvis tarvelig. Glas-malerier findes intet Steds, hvorimod Vægge og navnlig Hvælvingerne havde været rigt udstyrede med Malerier. Af Skulptur i Sten findes næsten Intet, derimod ret rigt Billedskjærerarbejde, navnlig prægtige billedrige Altertavler udstyrede med Guld og Farver.

Vore gothiske Kirker ere kun uanseelige og smaa mod de store Landes pragtfulde Stenkirker; men som de ere, maa de dog være os dyrebare baade som historiske Mindesmærker og som Tegn paa, at ogsaa vi have faaet vor, om end lille Andel i Middelalderens Storhedstid.

Derefter talte H. F. Rørdam om forskellige kirkelige Minder fra Falster i Middelalderen; særlig gav han en Udsigt over den ejendommelige Kultus, der gennem lange Tider havde været knyttet til »det hellige Sakrament« i Kippinge, og som efter Reformationen var fortsat som Kilderejser, der strakte sig næsten til vor Tid. Den sidste Del af dette Foredrag vil i sin Helhed blive meddelt i dette Tidsskrift, saa snart Pladsen tillader det.

Mødet begyndte og sluttede med Orgelforedrag af Kirkens Organist, der med stor Beredvillighed havde stillet sine musikalske Kræfter til Selskabets Raadighed.
